

Сорочинська О.А.

*аспірантка кафедри педагогіки
Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

Провідні тенденції у підготовці майбутнього учителя біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи

За даними ЮНЕСКО статус України визначено як нації, що вимирає. Причиною цього є не тільки економічно-політична та соціальна криза, а й екологічні проблеми. У свідомості кількох поколінь людей сформувалася жорстка прагматична взаємодія людини і природи. Кредо даного періоду характеризує вислів: “Ми не можемо чекати милості від природи – взяти їх – наше завдання” [3;45].

Тому найбільш ефективним шляхом виходу з екологічної кризи сьогодні є не лише технічне переоснащення суспільства, але й розробка та запровадження соціальних програм освіти.

Отже, актуальним сьогодні є перехід еколого-натуралістичної освіти і виховання з рівня простої поінформованості на більш високий рівень формування екологічно вихованої особистості, вироблення нової системи цінностей, розуміння цілісності й рівності природи та людини.

Для успішного здійснення еколого-натуралістичної роботи, необхідно посилити практичну підготовку майбутніх учителів до даної роботи.

Екологічна освіта підростаючого покоління є достатньо важливим і актуальним завданням сучасного суспільства, а також однією з основних умов його подальшого виживання. Тому таким важливим є зміст еколого-натуралістичної роботи, а особливо в школі.

Позакласна еколого-натуралістична робота учнів основної школи спрямована на закріплення, поглиблення знань, застосування їх на практиці, розширення кругозору учнів, формування наукового світогляду, забезпечення інтелектуального, духовного і фізичного розвитку особистості,

вироблення умінь і навичок самоосвіти, реалізації її індивідуальних здібностей та творчого потенціалу у процесі вивчення, охорони та використання природних ресурсів довкілля [2;5-8].

Для підготовки майбутнього вчителя біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи у навчальних планах природничих спеціальностей передбачено дисципліну “Позакласна робота з біології”, але не зважаючи на це студенти, після закінчення навчального закладу не в змозі організувати на місцях, у школах, позакласну роботу з учнями. Їм не вистачає знань і умінь з проведення природоохоронної діяльності, постановки дослідів у природі, а також знань структури, змісту, завдань позакласної роботи еколого-натуралістичного спрямування.

Для вирішення питання підготовки майбутнього вчителя біології до еколого-натуралістичної роботи з учнями основної школи у березні 2003 р. на базі природничого факультету ЖДПУ було створено екологічний клуб “Гармонія”. Але робота даної організації спрямована більш на суспільну роботу, а ніж на організацію позакласної роботи з учнями (проведення природоохоронних заходів на захист чистоти довкілля, флори та фауни, пропаганда екологічних знань, поширення інформації про діяльність інших схожих організацій).

Також, через недостатність у навчальних програмах середніх загальноосвітніх шкіл дисциплін та кількості годин, що відводяться на вивчення проблем довкілля роль позакласних та позашкільних екологічних організацій є дуже важливою.

Однією з цих організацій є Всеукраїнська дитяча спілка “Екологічна варта”. Вона займається вирішенням екологічних проблем довкілля й екологічною освітою молоді під час проведення акцій: “Прибери планету”, “Посади своє дерево”, “Збережи ялинку” та ін. Однією з форм її роботи є “Екологічна стежка” спрямована на створення умов для цілеспрямованого виховання екологічної культури учнів, практичного набуття навичок охорони рослинного і тваринного світу та проведення наукової роботи [1;17].

Велику допомогу в організації позакласної еколого-натуралістичної роботи в школі надає Житомирський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді. На своїй базі вони регулярно проводять семінари, лекції для вчителів області, забезпечують їх методичною літературою, проводять конкурси, екскурсії по зимовому саду та навчально-дослідних ділянках та лабораторіях.

Але, змінити підходи позакласної еколого-натуралістичної роботи у школі виявляється досить проблематично. Насамперед, це пов'язано з недостатньою кількістю відповідного науково-методичного і програмно-методичного забезпечення еколого-натуралістичної освіти і виховання учнів, низьким рівнем фахової підготовки педагогічних кадрів у галузі позакласної роботи, слабкою матеріально-технічною базою переважної більшості шкіл районних центрів та сіл.

Зважаючи на дані проблеми підготовки майбутніх учителів біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи з учнями основної школи на базі кафедри зоології ЖДУ у жовтні 2006 р. за ініціативи викладачів та студентів було прийнято рішення про створення осередку Всеукраїнської екологічної ліги.

На основі цього осередку планується розробити модель підготовки майбутніх учителів біології до еколого-натуралістичної роботи у позакласний період. А також визначити критерії й рівні сформованості готовності майбутнього вчителя біології до еколого-натуралістичної роботи під час позакласної роботи та розробити технологію підготовки майбутніх учителів біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи учнів.

Аналіз наукових джерел показав, що даному питанню у різні часи приділяли багато уваги різні автори, що займалися питаннями підготовки майбутніх учителів О.А. Абдуліна, Б.Г. Ананьєв, І.Д. Бех, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюн, А.В. Іванченко, Н.В. Кузьміна, М.П. Лещенко, В.І. Лозова, О.М. Лутошкін, Н.Г. Ничкало, Д.Ф. Ніколенко, Л.С. Рубінштейн, Л.Ф. Спирін, К.Д. Ушинський Л.О. Хомич; питанням еколого-натуралістичної

освіти займалися В.Є. Берека, В.В. Вербицький, В.Г. Кремень, Г.П. Пустовіт, С.Ф. Русова, І.М. Рябченко, О.В. Сухомлинська, Т.І. Сущенко, Н.Ф. Харінко.

Незважаючи на істотне зростання кількості досліджень, присвячених проблемам екологічної освіти і виховання учнівської молоді, переважна їх більшість стосується розв'язання проблем у межах навчального процесу та у позашкільних навчальних закладах.

Підготовка майбутнього вчителя біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи сприятиме усвідомленню учнями законів та закономірностей природи, засвоєнню правил поведінки у навколишньому середовищі, виробленню власної причетності та відповідальності за будь-які дії у довкіллі.

Використана література

1. Антонова О.Є. Інноваційні підходи до екологічного виховання учнів // Проблеми формування екологічної свідомості особистості Зб.наук.праць. – Житомир: Житомирський держ.пед.ун-т, 2003. – С. 17.
2. Никишов А.И., Мокеева З.А., Орловская Е.В., Семенова А.М. Внеклассная работа по биологии: Пособия для учителей. – 2-е изд.перераб. – М.: Просвещение, 1980. – С.5-8.
3. Пустовіт Г.П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах: Монографія. – К.: - Луганськ: Альма-матер, 2004. – С. 45